

W A L W E

ILMUB KAKS KORDA KUUS

Toimetus ja talitus: Uus tän. 14, Tallinnas

Nr. 7

Jaanuär 1922

2. aastakäik

Sisu: Uuel aastal. — Tõusku võimude uuel aastal wabas Eestis ausus ja õigus. — Irwitawad nähtused Eestis. — Wabadussõjast osawõtnud sõjawäelastele antud lubaduste mittetäitmisest. — Kingitud Itaalia kuuingale, Eduard Wirgost ja teistest sohkidest. — Rutulist põhjalikku parandust Tõlliwalisuses. — Araandja Sõmuse kontserdid Eestis. — Lõputa wäärnähtused. — Sõjaminister ja riigikaitse. — Omal wiisil kuulsa Orgi „diplomaatilised“ sammud. — Kiri „Walwe“ toimeiuuele.

Uuel aastal.

Rohkem kodanlist iseteadwust, rohkem arusaamist kodanlisest wabadusest ja kodaniku õigustest, rohkem tähelepanu riigi huwile, rohkem julgust ja eneseohwerdawat tööd riikliste kuritegude ja pahede wastuwõitlemises soowib „Walwe“ õigetele Eesti wabariigi kodanikele Uuel aastal!

Kolme wiimase aasta kestwusel on riik umbes sama palju kahju saanud riikliste warguste ja kelmuste läbi, kui riigil ühe aasta kestwusel wäljaminekuid, see tähendab: üks kolmandik maksudest ja teistest riigi sissetulekutest läheb riikliste warguste ja kelmuste katteks.

Seal juures talitab walitsus pööraselt lohakalt ja lajutab oma ameti-asutusi, eeskujutõttes endise laia, rappa läinud Wene riigi ametiasutustest. Organiseerimise wõime näib walitsusel täiesti puuduma.

Walitsuse liikmete saamatust ja töowõimetust püüawad nende erakondade häälkandjad igalwiisil katta ja nad ise riigikogule „aukusi pähe rääkides“ endid wee peal hoida, kuna nende saamatuse ja organiseerimise wõimatuse tõttu riigi ametiasutused nagu „kanad takkus“ siplewad, mille läbi riigi majandus ja rahwas rängalt kannatab.

Wõtame näituseks tolliwalisuse, mis üks kõige tähtsamatest riigi ametiasutustest on, seda asutust ei ole kolme aasta kestwusel weel korralikult töötama suudetud panna — isegi selle asutuse raamatupidamine on nii sassis et riigikontrolör otsusele tuli,

et seal raamatupidamist üldse ei ole; ja sellest asutusest käib aasta kestwusel sajad miljonid riigi raha läbi. Sõjaministerium, mis äratarwitab ühekolmandiku terwest riigi eelarwest, on lasknud oma ametiasutustes määratu suuri kelmusi ja riigiwara wargusi toimepanna, mis sadasi miljonisi suured. Nii on näituseks waremalt awaldud kuritegudele lisaks uued kohutawsuured kuri teod awalikuse tulnud, millede juures riigikahju ligi 10 miljoni, lugege — üks-sadakümme miljoni marka, on hinnatud.

Rahwas on üleni koormatud raskete otsekoheste ja kaudsete maksudega, aga riigil ei jätke raha kõigile hädalistele tarwitustele, wõlgade tasumisest kõnelemata. Sel kombel edasi elades saab riigi pankrot paratamataks. — Sellepärast, kodanikud, pöörake rohkem tähelepanu enestepoolt walitud usaldusmeeste asjaajamise peale, asuge julgemalt riigihuwi kaitsema sõnas, trükkis ja kirjas, milleks teil täieline õigus ja wabadus Eesti wabariigi põhiseaduse § 13 järele. Argem oodakem et keegi teised seda teeks — iga kodaniku huwi on lahutamata ühenduses riigihuwiga. Riigihuwi on iga kodaniku huwi, sellepärast on iga õige kodaniku kohus riigihuwide kaitseks energiliselt, kartmata ja tarbekorral ennast ohwerdawalt wäljaastuda, seda nõuab õige kodaniku kohus ja sellest kodanikude kohuse tundest ja kohuse täitmisest riigi wastu oleneb riigi tulewik, ühes sellega ka kodanikude tulewik.

Tõusku wõimule uuel aastal wabas Eestis, ausus ja õiglus.

Ükski Euroopa rahwas ei ole nii palju hädapäiwi üle elanud, ühegi rahwa eepiline luule ei tunne nii palju walusaid kaebamisi, kui Eesti oma. Siin on kaua hirmutuuled loowanud, laps ja wana tulist piina tunnud. Aga kõik piinad ja koledused on meie esivanemad oma wisadusega ära wõitnud. Lahkunud laulikute ja wabaduse eest wõitlejate ettekuulutus on täide läinud — Eesti on waba wõõrast ikkest, aga weel mitte waba wõõra ikke kandmise tagajärgedest. Iga „Walwe“ nummer toob päewakorrale uusi paljastusi, riigiwarguste ja igasuguste riikliste kelmuste üle. See riigiwargate selts, kelle põhikiri küll kinnitud pole, aga siiski süsteemikindla tegewuse on loonud, töötab suure eduga, sest nende hulgas on ju ka wõimsaid riigimehi, kellede protektorat nende tegewusele suuremat hoogu annab. Kõrtsudes joodakse õhtuga sajadtuhande riigi raha maha; mehed, kes enne paljaspüksed olid, on nüüd multimiljardärid. Nende kelmide riisumise tagajärjel wõib riik pankrotti jääda ja ei jõudnud teenijatele enam pühade kinki anda, sest selleks tarwisminewad summad on riigiwargate taskus, kes Eestis kui Muhameedi paradiisis elawad. Selle kõige peale waatab meie maa-peremees — riigikogu — külmalt ja ei piira kelmust wastawa seaduse andlusega!

Nõnda ei elanud meie esivanemad ja peaaesjalikult ka kuulsad klassika rahwad. Nad pidasid tähtsaks wabadust ja lihtsust, said aru teaduse tähtsusest, kuid kõrgemal kõigest pidasid nad eluteadust. Nad põlgasid laiskust, töötaolekut, uhkust, abitust ja elu teiste kulul.

Humanistiline kirjanik Hugo ütles, et wabadus ei wõi ialgi seal juurduda, kus inimestes waimline pimedus walitseb. Kuulus

eeiline mõttetark Spenser ütleb: „Seltskonna paranemine on wõimata läbi wiia ilma isikute paranduseta; õiglus on seltskondlise elu põhi“. Ka wanaaja mõttetark Aristoteles rõhutab omas etikas õigluse ja aususe, kui poliitilise ühiselu põhijoontest. Meie riigis on paljud, kes ennast isamaalasteks nimetawad, kuid nende kuulsate meeste põhimõtet nad ei tunnista ja tüüriwad meie riiki kuristiku poole.

Kas jääte Teie Eesti suguwennad, niisugusel korral ükskõikseks ja loodate ühe nägemata jõu peale, kes meid nendest kelmidest peab puhastama? Juhime Teie tähelepanu ühe tähtsa eetika mõttetarga James Mil'i ütelse peale: „Seltskonna haiguseid ei saa wälja arstida, kui nendest ei kõnelda awalikult“. Seda tähelepannes, peame uuel aastal ühisel jõul sellel alal tööle hakkama, et igasugust seltskondlist haigust paljastada, et selles haigeid isikuid isoleerida. Aususe ja õigluse eest wõitlemist nõuab meilt esiisade kindel Eesti waim. Nende kahe tähtsa sõna juure peab meie tegewuses weel ühismeel ja suguwennalus aset wõtma. Ainult nende hüüdsõnade praktilises elus teostamisel kosub meie riik ja peastab meid punase kommuna hüüdra, monarhilise kroonitud kotka ja saksa paruni kepi eest, kellede agentide pörandaalune tegewus riigiwarastega käsi-käes käib. Kui meie werega wõidetud wabaduse jõuame alal hoida, siis wõib meie järeltulew sugu meid meelde tuletades pead paljastada.

Eesti suguwennad! puhastagem wabaduse puu juured mädaniku seentest — riigiwarastest — ja asugem raugemata rammul loowale tööle, mille juures lipukirjaks olgu — **Ausus, õigus, ühismeel ja suguwennalus!**
A. E.

Irwitawad nähtused Eestis.

Sel ajal kui mehises ja arukam osa Eesti rahwast elu-surma peale, wabaduse ja iseiswuse eest wäljas wõitlemas oli, andusid jultunud äraandjad Tallinnas plaane, kuidas wõitlewatele suguwendadele seljatangant nuga südamesse pista. Üks kõige jultunumatest oli M. Bleimann; ta awateles noori sõjawäe ametnikka raha eest riigiäraandmisele ja palkas mehi selleks, et Eesti paremat sõjalaewa waenlasele kätte toime-

tada. Ja seesama Bleimann waliti Riigikogusse. Kui teda hiljem kohtu ette kutsuda taheti, siis ei leitud teda enam Eestist. Selgus et mees Riigikogus ennast küllalt hästi soomustatud, ei tunnud ja ta wälisministerriumi lahkel abil wenemaale oli lipsanud, mis keelas teda kaasawõtmast walmismuretsetud riigi saladusi, kuna tema kimbud ja kambud, kui wälisministri kulleril kunagi, iseenesest mõista mitte „tühja kätega“, sest

kinni pitseeriti ja seega Eesti piiri kontrolli ja tolli eest soomustatud said.

Selle riigiäraandja põgeneda aitamisest seletas välisminister Piip naiivselt ja juhmilt Riigikogus:

„Bleimann avaldas soovi, et temale võimaldataks Kiiewi oma sugulasi waatama minna. Et ei teatud, et Bleimann kohtu all oli, anti temale luba sõita. Kui aga teada saadi, et Bleimann kohtu all ja et tema juba Moskwa jõudnud on, saatis välisministeerium temale kutse tagasi tulla ja wõttis kulleri passi ära. M. Bleimann ei ole aga kutse tagajärjel mitte kodumaale tagasi pööranud.“

Ja see mees, kes sõendas Riigikogule esineda niisuguse naiivse ja juhmi seletusega: „Bleimann avaldas soovi, et temale võimaldataks Kiiewi sugulasi waatama minna. Et ei teatud, et Bleimann kohtu all oli, anti temale luba sõita;“ see mees kelle juhatuse alla usaldud ministeerium laialt tuntud kahtlasele isikule ta palwe peale mitte ainult luba ei annud sõita, waid kogu kulleri passi andis, küsimata ja mõtle-mata et see isik wõib ehk kohtu all olla; see mees istub praegu kindlalt edasi ministeeriumi juhi kohal ja tema juhatuse all olev ministeerium ei anna mitte üksi riigiäraandjatele kulleri passisi, waid ka konderpantistidele; ja ei pitseeri mitte üksi riigiäraandjate salapakkisi, waid ka konderpanti. Selle ministeeriumi juhi seletusest peab järeldama, et välispassi saamise keeruline korraldus on ainult riigiustawatele ja ausatele kodanikkudele määratud, kuna suured riigiäraandjad ja konderpantistid pruugiwad ainult soovi awaldada sugulasi waatama minna j. n. e. ning neile antakse kohe kulleri passid. Ja kui isalikult hoolitsetakse wiimaste eest, näitawad minister Piipi sõnad Bleimanni kohta: „... et tema juba Moskwa jõudnud, saatis välisministeerium temale kutse tagasi tulla ja wõttis kulleri passi ära“. See tähendab: enne tuli teade oodata, et mees õnnelikult kindlasse kohta jõudnud, alles siis saadeti kutse järele, et tulla kohtusse; ja kulleri pass, millel Lennini warju all enam tähendust pole, wõeti siis ära. Riigikogule aukusi pähe rääkimise lõpetas välisministeeriumi juht järgmise ülinaiivse lausega: „M. Bleimann ei ole aga kutse tagajärjel mitte kodumaale tagasi pööranud“.

Agas äraandja Bleimanni wäiksed palgatud abilised on oma karistuse, nii kui kord ja kohus, kätte saanud; kellelt elu wõetud, kes sunnitööle pandud. Ja meie ei tarwitse mitte kahelda, et mõne aja pärast (kui Ees-

tis ikka nii asjad edasi lastakse areneda kui senni) äraandja Bleimann torupilli puhujana wõi wiulimängijana Eestis laialilautud kätega wastu wõetakse, nagu äraandjat Sõrmust Eestis hiljuti mõnelt poolt wastu wõeti. Selle wastu lastakse aga edaspidigi sündida, et kõige paremad ja ausamad Eesti mehed ja Eesti rahwuslised eest wõitlejad, nagu Krimmi Eesti konsul Timsegi, Wenemaal surnaks näjutakse ja teised ilma kohtuta ja stiidistusteta maha lastakse.

* * *

Kohtuministeeriumis teenib Kaarin Teiter. Tema mees wõitles Eesti wastu kommunistilise Wiljandi polgu ülemana ja töötas praegu nõukogude wene wäes kõrgema ohwitserina ja selle wend Georg Teiter korraldab Eesti kommunistide salakuulamist ja organiseerib neid ning on ühes isa Jüri Teiteriga kõige ligemas ühenduses Sinowjewiga.

Eestis oli Georg 1917. aastal Anweltiti parem käsi, kui wiimane Tallinnas Eestit walitses ja 1918. aastal, kui enamlaste wäed Eestisse tungisiwad ja Tartu waldasiwad, oli Georg Tartu komendant, kuna isa Jüri seal tribunaali kohtunikuna töötas. Nõnda seisiwad Teiterid ühenduses Tartu weretöoga.

Kaarin Teiter on teeninud Eesti wabadussõja ajal Tallinna sadama kontoris, kus tal kerge oli kontrollleerida sisseweetawat sõjawarustust, kuna ta Soome kaudu Wenemaaga ühendust oli pidanud, käies tihti Soomes, kust ta suuremad summad raha kaasa oli toonud. Kui üks meie kõrgem riigiametnik Peterburi tscheka poolt arreteeriti, märkas arreteeritu, et Kaarin Teiter üks pealekaebaja oli olnud. Sellest kõigest on wastawale ülemusele teatatud, aga Kaarin Teiter teenib eksitamata edasi, loomulikult tarwilist ühendust Wenemaaga pidades, kus tema mees, selle wend ja isa tähtsad asjamehed.

Tallinna sadama jaamas teenib praegul korrapidajana Wassili Osokin. Osokin kui enamlaste ninamees, oli korraldanud raudtee inwentaari ewakueerimist Tapalt Norwani, enamlaste taganemisel ja tema korraldanudki raudtee ja sildade lõhkumist, et meie soomusrongid mitte taganejale wäljalsele järele ei pääsenud.

Niisuguseid kahtlasi ja wabariigile hädaohtlikka isikuid leidub palju Eesti riigi teenistuses, kuna palju riigi ustawaid kodanikke, kes endi werd Eesti iseseiswuse ja wabaduse eest on walanud, Eestis asjata tööd ja teenistust otsiwad ning äärmist puu-

dust kannatades meeleheitlikku seisukorda on sattunud.

Waewalt leidub päikese all sarnast riiki, kus nii jultunult ja irwitawalt austate, paremate ja ustawate riigikodanikkude paremaid tundeid tallatakse, kui see praegu Eestis sünnib.

Need mehed kellel korda läks meie demokraatiliselt alles väljaarenemata rahwa hulkasi nina pidi wedades mitmesuguste erakondliste pettekujutuste abil ja telgita-

guste kawalate sepitsuste tõttu riigi wõimu ajutiselt käsitama pääseda ja nüüd eneste wõimu riigile kahjulikult tarwitawad ehk riigi kahjaks tarwitamata jätawad, peawad tõsiselt mõtlema hakkama, et tund wõib tulla, kus nendelt nende omapärase wõimu tarwitamise ja weel omapärasema tarwitamata jätmise pärast väljaspool nende erakondi aru anda tuleb, kusjuures nende „aukusi päherääkimise“ kunst neid aidata enam ei suuda.

Nestor.

Wabadussõjast osawõtnud sõjawäelastele antud lubaduste mittetäitmisest.

„Walwe“ 4. numbris ilmus kirjatükk Eesti wabariigi walitsuse poolt 23. now s. a. ärapeetud koosoleku puhul, kus wabariigi walitsus otsustas juhtida walitsuse liigete „tähelpanu“ 25. juuni 1919 a. seaduse peale wabadussõjast osawõtnud sõjawäelaste eesõiguse asjus teenistuse saamises ja „soowitada“, et walitsuse liikmed nõuaksid nendele alluwatelt ametkondelt eelnimetatud seaduse täitmist. Et tähendud seadus ja wabariigi walitsuse sellekohane otsus just nende kodanikkude huwi puudutab, kes kandsid omil õlgadel kõige kibedamaid sõjaraskusi ja wiletsusi, wõimaldades teisele osale seljataga rahulikult miljonisi kokkukuhjata, sellepärast pole liig, selles asjas weel kord sõna wõtta ja senini warju jäänud külge walgustada.

Mõne kuu eest selgus ühes raudteede politseijaoskonnas, et jaoskonna ülem oli juba 1919. a. nowembrikuust saadik kantseleiruumide koristaja palgast tubli osa enda tasku pannud. Et asja „ära sumbutada“, sunniti, jaoskonna asjaajajat, wabadussõjast tegelikult osawõtnud kodanikku, kes alati eeskujulikult oma kohuseid täitis, ametist lahkuma, kuna kuriteo toimepanija teenistusse jäeti. Hoolimata sellest, et politsei otsekohene kohus oli siin süüdlast seaduslikule wastutusele wõtta, sumbutati asi väljaspool kohtu wõimkonda ära, isegi kõrge kohal olewa wõimukandja lahkel toetusel, ilma et oleks juurdlustki toime pandud, mida kahjukannataja teha palus. Kuigi lõpuks korda läks asjale seaduslikku käiku anda, siis liigub see praegu otse tigusammul.

Hiljuti töid ajalehed teate, et demobilis. sõjawäelane T-i palwe peale teda sekretäarina Walga tolliwalitsuse teenistusse wõtta on tähelpanemata jäetud ja mainitud kohta peale keegi L. kinnitatud, kes pole sõjast

undki näinud ja pealegi kohtu all seisab Walga linna toitlusosakonnas awalikuks tulnud kuritarwituste pärast.

Sarnase mitteseadusliku tegewuse wastu esines E. D. S. Liidu Walga osak. juhatus protestiga töö- ja hoolekande ministeeriumi ees, paludes ühtlasi korraldust teha mainitud wäärnähtuste kõrwaldamiseks ja L-i asemele T-i teenistusse wõtmiseks. Töö- ja hoolekande ministeerium saatis tähendatud kirjawahetuse rahaministrile, kelle poolt see 26. nowembril s. a. tolli peawalitsuse ülemale korraldamiseks edasi saadeti, mille juures loodetawasti ei puudunud ka walitsuse otsusele wastaw „tähelpanu“ juhtimine. Kuid kõigi sarnaste ettekirjutuste ja tähelpanu juhtimiste peale wilistab nähtawasti tolli peawalitsuse ülem, sest ta lasi oma käskudetahtjal ametnikul 19. detsembril s. a. nr. 13158 all saata E. D. S. Liidu Walga osakonnale järgmise sisuga wahikirja:

Tollis Peawalitsuse Juhataja resolutsiooni põhjal teatan, et praegu waba kohta ei ole. K. L-i ametist tagandamiseks puuduwad ligemad andmed kohtu poolt.“

Nii siis toetades Walga tolliülema onupoja poliitikat ja ignoreerides walitsuse määrust, kinnitas tolli peawalitsuse ülem Walga tolliwalitsuse sekretäriks isiku, kes isegi iseseiswalt töötada ei mõista, waid enamasti kantseleiametnikkudelt saadud juhtnõõride järele talitab, missugust töös-kamatust oleks pidanud tolli peawalitsuse ülem ometigi kandidaati poolt esitatud hariduse ja teenistuse tunnistuste põhjal ette äranägema. Wähese tähtsusega on nähtawasti tolli peawalitsuse ülemale ka asjaolu, et L., kes kogu wabadussõja kestes Walga linnawalitsuse toitlusosakonnas teenis, seal

awalikuks tulnud kuritarwituste pärast lahti sai ja kohtu alla anti, mille üle E. D. S. Liidu Walga osakonna juhatus poolt protestikirjale tõenduseks juurde lisati Walga I. jaoskonna rahukohtuniku teadaanne, et L-i süüdistatakse R. N. S. § 177 järele. Ja kõigi sellejuures tallab tolli peawalitsuse ülem walitsuse poolt maksmapandud määrust, mille järele T-I kui wabadussõjast kuulipildurina tegelikult osawõtnud kodanikul eesõigus on kohasaamises.

Mispärast siis ei leia 25. juuni 1919. a. määrus täitmist ja kõik walitsuse „tähepanu“ juhtimised jääwad tähepanematuks?

Juba roomlased ütlesid: ubi periculum, ibi lex, ubi lex, ibi poena, s. o. kus tõuseb hädadoht, seal luuakse seadus ja kus on seadus, seal on ka karistus. Järjekult, seadus ja karistus on lahutamatu üksteisega seotud: kus puudub seadus, seal pole karistus, ja wastupidi — kus ei ole karistus, seal ei wõi ka seaduse täitmisest juttugi olla. Lootus, et lihtsalt kaastundmusest demobiliseeritud sõjawäelaste vastu hakatakse onupoegile kitsendusi tegema, on küll naeruwääriline pettekujutus, mida wist isegi wabariigi walitsus tõsiasi jana ei wõta. Kohustused, mida riik oma kodanikkudele peale paneb, saawad wiimaste poolt enamasti ikkagi sunniteel täidetud, millest iseäranis selgelt räägib praegune seadusandlus. Igale maksmapandawale seadusele ehk määrusele, mis kodanikke mingisuguste kohustustega seob, lisatakse kohuste mitte-täitmisel korral karistust määrav paragrahw tingimata juurde. Tähendab, karistust määrav paragrahw on see, mis seadust sanktsioneerib, seadusele alustoeaks on ja tema täitmist kindlustab.

Wabariigi walitsus, juhitud tõsistest püüetest, kindlustada tulewikus nende seisukorda, kes mingisugust sõjahädadohtu ja willetsust ei kartnud ning oma rinna waen-

laste kuulirahale kilbina julgesti vastu seadsid, walmis olles isamaa altarile ka seda ohwriks tooma, mida inimene siin ilmas iialgi enam tagasi ei saa — oma elu, ei oleks tohtinud kõne all olewa seaduse loomisel ülalnimetatud tõtt ära unustada ja paragrahwi juurdelisamata jätmisega seadust ainult paberile jätta, millest kasu ei kellegil. Kui siiski tähendatud wiga 25. juunil 1919. a. walitsuse poolt tehtud sai, siis oli praeguse walitsuse kohus 23. novembri koosolekul seda parandada, kuid mitte näiwsete „soowitusabinõudega“ waid ainukesel mõjuwal teel — paragrahwi läbi seaduse sunduslikuks tegemisega. Senini, kui see pole sündinud, nõuame meie asjata seaduse täitmist ja wabadussõjast osawõtnud demobiliseeritud sõjawäelaste hädakisa nendele kriitilisel silmapilgul antud lubaduste ja õiguste täitmisel jääwad hüüdjaks hääleks kõrbes. Seda pidagu ka Eesti demobiliseeritud sõjawäelaste liit silmas ning katsugu mõjuda pahe kõrwaldamiseks.

Wabariigi juhtiwad jõud! Mõõda on need ajad, mil rahwast toideti ainult ilusate sõnadega. Kodanikud, kes rajasid iseseiswat Eesti oma werega, kellede peal nüüdki ja ka edaspidi lasub suur kohustus — Waba Eesti kaitsemine, oskawad ise ka arwustada ja head kurjast lahutada, sellepärast, kui tahate, et nemad hädadohtu silmapilgul kui üks mees isamaa kaitseks wälja astuksid, siis jätke tühjad sõnakõlksud, milledega teie ainult õõnistate raske waewaga tehtud tööd, ja püüdke kindlate korraldustega demobiliseeritud sõjawäelaste willetsat olukorda parandada. Näidake, et teie tõesti tahate seda. See tõstab teie autoriteeti ja lugupidamist kodanikkude silmis. Wastasel korral wõib juhtuda, et teile selg pööratakse.

Ubi bene, ibi patria!

Ärge seda unustage, herrad!

Patrioot.

Kingitused Itaalia kuningale, Eduard Wirgost ja teistest sohkidest.

(Awaldame lühendatud kujul — „Walwe“ toimetus)

Ei saa waikida seal, kus korrupsioon ulatab üle igasuguse piiri. On mitmel põhjusel raske kõneleda asjust, millesse puutumine ei sünnita lõbu. On raske kõneleda aimest, kus muud pole teha kui ühe wäärnähtuse waatlemisest lähkudes põrgata teise weel weidrama vastu. Eks ole karistaw

osa seegi: teada tõsiasi ja andmeid kuritarwitusest ja mitte esineda tunnistajana! Eesti iseseiswuse kasutajate wastastikused töö tunnistused? Need moodustuwad tõsioluliselt kimplamiseks situatsioonide ja kombinatsioonide kasutamise pärast. Need jääwad enamasti ikka kas poolele teefe pea-

tama wõi mõne saladusliku konksu otsa rippuma. Liiatigi kui küsimus on walitsusredeli pulkadest.

Algame ühe pahede pesaga teiste oma-taoliste hulgas. See ei lepi mitte üksi kodumaa kitsa pinnaga. See sirutab oma katesarwed välja nii Idasse kui Läände. Mõten meie wälisministeeriumi laadaliseks saanud kaubitsemist ja hangeidamist. Eesti wälisministeeriumist ei ole mitte ainult wäljamaalased, nagu tuntud Saksa kirjanik Arthur Holitscher, jutustanud kõige imelikumaid lugusid, mis julgesti wõistelda wõiwad mõne Sise-Aafrika riigi omadega. Kuidas Eesti wälisministeerium oma tegewuses usurpeerib ka aktsiiswalitsuse ülesandeid, kuidas wälisministeeriumi piirituswoorid ähwardawad wabariigi wagunid ära lõhkuda, missuguse jultumusega opteerimiskomisjoni ametnikud opeeriirwad, sellest ei ole enam wõinud täiesti waikida ka walitsuserakondade omad häälekandjad. Aga ei ole kuulda olnud, et koalitsiooni osalise selle wäljakannatamatu häbi kõrwaldamise oleksid tõsisemalt käsil wõtnud ja et süüdlased oleksid saanud oma karistuse. Küll aga on nad saanud kõrgemaile kohtadele nagu hra Erjapea Peterburi opteerimis-komisjoni esimeheks (wäljawõtteid selle riigiametniku politseikartwast saherdamiskirjast on awaldanud „Walwe“ nr. 2 s. a.)

Peatame siin lähemalt ühe Lääne sihis liikunud skandaalse „äri“ juures, mis eneses ühendab wälisministeeriumi Lääne osakonna juhataja ja tema kurjeeride nimesid. Kirjutasid suwel ajalehed: rahwaerakond on wabariigi walitsusele jätnud märgukirja, mis dokumentidega kinnitab uskumatut kuritarwitust Eesti wälisministeeriumi juhtiwaist ametnikkudest. Teatas rahwasaadik A. Jürgenstein parlamendi kõnetoolilt: kuritarwitus on niisugust laadi, et rahwaerakond sellest soowitawaks ei pea kõneleda wälisministeeriumi eelarwe harutuse ajal. Aga erakond jätab enesele õiguse edaspidi tarwilikke samme astuda. Kahjatses Eesti sotsiaaldiplomaatide isa M. Martna, kuldprillid oma punase paleuse ees ja hõbeprillitoos käes, et asja ei ole antud prokurööri ja kontrolööri kätte. Asi mängiti niiviisi awalikult kuritegeliseks.

Kuidas jäi aga selle dokumentidega kinnitatud asja prokurööri ja kontrolööri kätte andmisega? Wälisminister hra Piip teatas, et ta juurdluse toime pannud; mingit kuritarwitust ta ei ole leidnud! Sellega wõi millegi muuga ühenduses on ka asja algata-

jate, walitsuse vähemuserakondlaste, encria jääbunud tóotatud sammude astumiseks.

Mis on selle loo sumbumise põhjuseks? Kas mite see pahede keeruline helmestik, mis ahelikuna ühte wõi teistwiisi seob meie iseseiswuse patrioote ja sotsialpatrioote. Eks ole rahnude ligidal ankrus olewal laewal kardetaw, kui üks lüligi ankruketis katkeb!

Aga küllalt sellest sissejuhatusest! Andkem sõna asjalikkudele dokumentidele nagu nad järgnewad.

Nr. 1818.

Protokoll.

Eesti wabariigi Berliini saadiku kohusetäitjale, 12. märtsil 1921.

6. weebuaril s. a. ilmus saatkonda Eesti riigi kodanik Eduard Lantzky, rahwuse poolest sakslane, Saksa riigi kodaniku hra Streckeiseni saatel, ja andis üles, et tema poolt kaasa toodud kurjeeri pakk Saksa piiril, Eydtkuheni jaamas, Saksa tolliwalitsuse poolt ära oli wõetud sel põhjusel, et wälisministeeriumi poolt wäljaantud tunnistuse peal Eesti walitsuse juures olewa Saksa esituse sellekohane kurjeeri wiisum puudus ja palus saatkonda sammusid astuda, et temale pakk Saksa tolliwalitsusest kätte saaks antud. Küsimuse peale, kas pakk saatkonna nime peale adresseritud oli, wastas Lantzky, et pakk saatkonnale määratud ei olnud waid kellegile kolmandale isikule edasiandmiseks. Küsimuse peale, mis siis selle paki asi saatkonnale korda läheb, pani Eduard Lantzky Eesti wälisministeeriumi poolt 21. weebuaril s. a. herra Eduard Wirgo allkirjaga kurjeeri tunnistuse ette, millest selgus, et kurjeeri pakk, ehk küll ilma ühegi adressita, siiski Saksamaale oli määratud. Tunnistuse peale oli Eydtkuheni jaama Saksa piiriwalwe korrapidaja ohwitseri märkus 24. weebr. 1921., et üks kohwer Lantzky käest ära walwe alla on wõetud. Lantzky järelepärimiste peale Saksa wälisametis paki kättesaamise asjus olla tema käest Berliini Eesti saatkonna tunnistust nõutud, sisuga, et pakk saatkonnale määratud ja saatkond paki wäljaandmist palub. Sarnast tunnistust saatkond, seda silmaspidades, et pakk Lantzky andmete järele mitte saatkonnale, waid kellegile kolmandale isikule edasiandmiseks oli määratud, wäljaanda ei wõinud. Et aga kurjeeri tunnistus Eesti wälisministeeriumi poolt oli wälja antud ja makswate seaduste ja diplomaatiliste pruukide põhjal eraisikutele kurjeeri pakke saatmine keelatud, arwas saatkond sellel puhul kuritarwitust ja pööras Saksa wälisministeeriumi poole pal-

wega, pakki mitte eraisikutele, waid ainult saatkonnale wälja anda. Eduard Lantzkyle pani saatkond ette kurjeeri tunnistust, mida paki kättesaamise juures wälisameti poolt ehk oleks wõidud nõuda, saatkonna kätte anda, kuid Lantzky seda ei teinud, waid ütles, et ta herra Linqvistile Tallinnas, kes paar tundi enne tema wäljasõitu paki ühes kurjeeri tunnistusega temale toonud, kõigest telegrafeerib ja temale ettepaneb tarwilikke sammusid paki kättesaamiseks Tallinnas astuda ja ühtlasi ka herra Puhki rahustada, kes muidu paki pärast ärewuses oleks.

Paar päewa hiljem ilmus Eduard Lantzky ülesandel herra Streckeisen, kes wahepeal Saksa wälisametist teada oli saanud, et pakk ainult Eesti saatkonnale wälja antakse ja palus sellel juhtumisel pakki temale edasi anda. Küsimuse peale, kui suur ja missuguse sisuga pakk on, wastas herra Streckeisen, et pakk waewalt ühe käega tõstetaw on ja seda sisaldab, mida alati sarnasel teel saadetud, ühtlasi märkust tehes, et herra Linqvistil Eesti walitsuse ringkonnas wäga mõjuwaid tutwusi on ja et herrad sarnaseid pakke juba warem sagedasti saanud on.

6. märtsil 1921. aastal ilmus saatkonda herra Gustav Linqvist Tallinnast ja pani saatkonnale ette kurjeeri tunnistuse järgmise sisuga:

Republique Esthonienne feuillet de courrier.

Je soussigne, pri toutes les autorités civiles et militaires de laisser passer librement pour l'acception de sa mission M. Gustav Linqvist, courrier diplomatique de la Republique Esthonienne allant en France et de lui donner aide et protection en cas de besoin.

Le présent passeport spécial n'est valable que pour le voyage prévu et devra être remis en même temps que les dépêches.

Mr. Gustav Linqvist est titulaire du passeport Nr. 4141 délivré le 18. Sept. 1920.

Le 28. Fevrie 1921.

p. 1. Ministre de Affaires Etrangères
Ed. Wirgo.

Nomenclature: deux paquets scellés; de même Mr. Linqvist est chargé de la réception et transmise de la malle envoyée par Mr. Lantzky et retenue par les autorités douanieres allemandes à Eydtkuhnen vers le 24. Fevrier a. c. Nr. 42/39.

Tempel.

Teite sõnadega: Eesti wälisministri asemel alla kirjutama õigustatud hra Eduard

Wirgo palub kõiki kodanlisi ja sõjawaelisi wõimusid wabalt läbi lasta Eesti wabariigi diplomaatilist kurjeeri hra G. Linqvisti, kes oma ülesande täitmisel sõidab kahe kinnipitseeeritud pakiga Prantsusmaale. Ühtlasi wolitab hra Wirgo omalt poolt auwäärt kurjeeri wastu wõtma ja edasi wiima selle hra Lantzkyga saadetud kohwri, mille Saksa wõimud Eydtkuhnenis kinni pidanud. Hra Eduard Wirgo! Enne kui selle herra andeid ilmsiks tulid toitluswalitsuse ja wälisministeeriumi teenistuses, esitas ta teatawasti enam-wähem koomilisi osasid ajakirjanduses. Aga ju enne kui ta „Made Pujuga“ oli sisse kukkunud teatriarwustajana, oli ta oma karjeeri alganud masti kartsast ronides, wabana ebapraktiliste teadmiste koorimast. Ta merel ja maal saawatatud kogemus oli ühendatud järjest kasulikumate peremeeste nuusutamise haistinguga. Tuli siis Eesti iseseiswuse segane tõusuaeg, ja see on hra Wirgole juhuse annud kartsa asemel tõusta mööda wälisesituste treppe ja wälisministeeriumi redelipulki. Ses suhtes on Lääne poole apelleeriw Eesti wälisministeerium kaugelt üle lõõnud lähema Ida wäliskommissariaati iseloomustawad isikud ja olud.

Nagu Ed. Laaman jutustab „Eesti lahkumises Wene riigist“, on wälisagendiks määratud hra Wirgo Saksa okupatsiooni kontrollpunktist Ekerös ühes hrade A. Piipi ja M. Martnaga hästi läbi pääsenud lõbusana talupojana. Meie merede ja maade rändaja on liitriikides purssinud oma loomuliku metoodi järele omandatud Inglise ja Prantsuse keelt, ja Eesti iseseiswus on de facto tunnistatud. Küll ei ole tänamatu isamaa Wirgo diplomaatilisi teenuseid hinnanud mõne püsiwa saadiku wõi täiswoliilise ministri kohaga. Aga hoopis tänamatu ei ole Eesti iseseiswus hra Wirgo wastu siiski olnud, kui ta teda on ehitanud teise järgu wabaduseristiga. Määratud kord wälisministri abiks, kord wälisministeeriumi Lääne osakonna juhatajaks õigusega ministri eest alla kirjutada, on hra Wirgo igatahes woli saanud ka kurjeere saata. Ja on kahtlemata palju mugawam hrade Lantzky ja Linqvisti taolisi diplomaatilisi kurjeere saata kingitustega Itaalia kuningale kui ise neiks olla mõnepuudaliste kinnipeetud pakkidega. Seda tõendab ka Berliini saadiku kohustetäitja aruande järg.

Herra Linqvist nõudis, et pakk, mis eneses Eesti walitsuse adressi Itaalia kuningale sisaladab, temale wälja antaks, Pariisi saatkonnale edasiandmiseks.

Peale paki äratoomist sai herra Gustav

Linguist saatkonda palutud, kes veel korra kinnitas, et pakk tema kätte usaldatud Pariisi saatkonda edasiandmiseks.

Et aga Eduard Lantzky, kes paki enesega kaasa oli toonud ja järjekult teadma pidi, kellele pakk määratud, selle kellegile kolmandale isikule Berliinis äraandmiseks ütles kaasa toonud olewat ja ka esimene Lantzky kätte antud kurjeeri tunnistus Berliini peale välja oli antud, kuna herra Linguist tõendas, et pakk Eesti saatkonnale Pariisis määratud, tekkis saatkonnal arwamine, et asi pakiga korras ei ole, seda enam, et pakk umbes kaks puuda kaalus, kuna wälitsuse aadress Itaalia kuningale, mis Linguisti tõenduse järele pakis pidi olema, omegi nii raske ei wõinud olla; sellest järeldas saatkond wälisministeeriumi pitsati kuritahtluse tarwitamise wõimalust ja otsustas pakki hra Linguistile mitte ilma awamata välja anda. Hra Linguistile sai üteldud, et saatkonnal põhjust on nõuda, et pakk awatud saaks. Kui pakk midagi seaduswastast ei sisalda, lubas saatkond paki uuesti kinni pitseerida ja herra Linguistile tema edasiwiimiseks Pariisi, kurjeeri tunnistust välja anda. Herra Linguist ütles, et tal wõti kaasa ei ole, lubas aga kahe tunni pärast wõtme tagasi tulla.

Tagasi tulles ütles Linguist, et tema paki awamise wastu on ja selle wastu protesteerib, et saatkond paki kinni peab.

Eelpool kirjeldatud asjaolu silmas pidades, kutsus saadiku kohustetäitja järgmisel saatkonnas wiibiwad ametnikud kokku: saatkonna sekretäri herra Arnold Keremi, kaubanduse agentuuri sekretääri Johannes Kirrepe ja korrespondendi Karl Kukki ja pani käesolewa asja käiku veel kord läbiharutades, küsimuse ette, mis pakiga teha. Kõik olid ühel häälel arwamises, et pakk tuleb awada, seda enam, et

1) kurjeeri tunnistuse peal, mille saatkond herra Lindquistilt sai, veel teine pakk oli ülestähendatud, mida Lindquist saatkonnale üle ei annud, waid Austria kurjeeriga Pariisi Eesti saatkonda ütles edasi saatnud olewat,

2) saatkonnal teada oli, et juba warem wälisministeeriumi pitsati kuritarwitamist salakauba wedamiseks ette oli tulnud. Saatkond leidis niihästi Eesti wabariigi walitsuse kui ka enese hea nime kaalu peal olewat. Kohwer sai awatud ja temas leidis:

4.000.000 (neli miljoni) tsaari rubla (80 kinnipitseeritud pakki a 50.000) ja lahtirebitud ümbriku sees 4 lahtist kirja ning 2 aruannet, mis kõik adresseeritud Dr. Paul Klompusele Berliinis, Tallinna äri-

mehe Max Klompuse ja ühe teise isiku poolt kelle allkirja selgelt lugeda ei saa. Saatkond nummerdas leitud kirjad ja aruanded nr. 1—6 ära ja pani nad saatkonna pitsati alla, mille kõrwale veel F. Karlson ja J. Kukki oma erapitsatid peale surusid. Kirjade lugemisel selgus nende sisust, et sarnasel kombel koguni suurel määrdul ka salakaubapakke Eestisse on wiidud.

Ühes kirjas on otsekohe üteldud, et tolli nime all aruandesse wõetud summat kui meelegahead mõista tuleb.

* * *

Teisest kirjast tuleb ilmsiks, et teine kohwer, mille herra Linguist kurjeerpakina tõi, ei Berliini ega Pariisi Eesti esitusele määratud ei olnud, waid kunstitöid sisaldas (miniatüürid); nende kohta üteldakse kirjas, et neid veel mitte müüa ei tule, kuna nahad jne. (ka sellesamas pakis) ära müüdüd woiwad saada. Dr. Klompusele adresseeritud kirjadest tuleb kogu rida kuritegusid ilmsiks, millede uurimine kõige kiiremas korras tarwiline on.

Osa nendest kuritegudest langeb tolli ja teiste riikliste seaduste rikkumise piirkonda, kuna teine osa, nagu wälisministeeriumi pitsati kuritarwitamine profiidi murelsemiseks craisikutele kurjeeride pakkide abil, kuritegu on, mis peale kohtuwõimude iseäranis herra wälisministrit huwitama peab. Kui niisugune wälisministeeriumi pitsati kuritarwitamine wõoral pinnal ilmsiks tuleb, siis häwitab see äärmiselt meie riiklist renommeed.

Wande aset täitwa allkirjaga tõendanud protokollis tähendatud jutuaajamist G. Linguistiga, peale Linguisti protesti paki kinnipidamise asjus, mille juures mitte ei olnud.

Allkiri: Arnold Kerem.

Need andmed selles kirjas, mis Eduard Lantzky ja Streckeiseni käest saadud, on õieti protokollis wõetud. Seda kinnitab oma allkirjaga

Allkiri: Johann Kirrepe.

Saatkonna poolt konfiskeeritud tsaari raha ei ole mitte loetud, waid Wene ametkoha pitseri all seiswate pakkide peale tähendatud summade järele kokku arwatud. Kohwril leitud raha on puutumatu uuesti kohwrisse tagasi pandud ja panka hoiule wiidud ja kui salakaup konfiskeeritaks loetud, kui kohtuwõimud mitte teisele otsusele ei jõua.

Seda otsust kui ka käesolewas protokollis kirjeldatud asjakäiku kinnitame oma allkirjaga:

(Allkirjad.)

Berliini saatk. sekretäär.

Juure tähendades, et Wene raha Saksa-
maale toomine walju karistuse all seisab,
herra wälisministrile kõigi tarwiliste korral-
duste tegemiseks edasi anda.

Lisa: Saatkonna pitsatiga kinnitatud
ärakirjad (28 lehekülge) pakis leitud kirja-
dest.

Berliin, 22. märtsil, 1921.

(Allkiri.)

Tempel. saadiku kohustetäitja.

Kerkib küsimus: kuidas on sarnane Eesti
wälisministeeriumi pitsati ja kurjeerpassi
kuritarwitus wõimalik? Kuidas on see tark
diplomaat, kes Eesti iseseiswust käinud
Balfourilt, Pichonilt ja paawstilt nõutamas,
nii juhm, ilma vähemagi inimese ja kohuse
tundmuseta, et ta wälisministeeriumi pit-
sati ja kurjeerpassidega ümber käib nagu
mõtlematu automaat? Wõi jälle on ta,
wälisministri abiks ja Lääne osakonna juha-
tajaks olles, kurjeere teadlikult walinud
omas diplomaatilises üliosawuses ja luba-
matu profiidi huwides? Igatahes konsta-
teerib Berliini saatkonna ajutine juhataja,
et saatkonna teades ka muud wälisministeer-
iumi pitsati kuritarwitusi salakauba weda-
miseks on ettetulnud. Ja ühes Eesti wälis-
ministeeriumi kaitsealuste kaubajuutide kir-
jas on otsekohe öeldud, et tollikulude all
tuleb mõista altkäemaksu, mis igakord teeb
20 protsenti arwe summast. Eesti ja Saksa
wabariigi tolliseaduste rikkujate nimed on
dokumenteeritud Klompustest kuni Eesti
wälisministeeriumi selleaegse Lääne osa-
konna juhataja hra Virgoni. Dokumentee-

ritud on ka, et Eesti wälisministeeriumi
kaitsealused kaubajuudid kellegile meele-
hääd maksawad, mis alati teeb 20 pro-
tsenti arwe summast.

Berliini saatkond leiab, et Eesti waba-
riigi walitsuse hää nimi kaalu peal on ja
nõuab tabatud kuritegude uurimist kõige
kiiremas korras. See oli käesolewa aasta
märtsi kuus. Juuli kuus seletas herra wälis-
minister awalikult, et ta mingit wäidetud
kuritarwitust ei ole leidnud! Aga herra
Virgo oli waheajal nimetatud Stockholmi
pääkonsuliks! Õigusega kurjeere saata ja
wastu wõtta muidugi. Wiimasel ajal kirju-
tawad walitsuserakondade ajalehed herra
Virgost juba kui Rootsi kuninga juure ak-
krediteeritud Stockholmi saadikust!

Aga süüdistawad dokumendid jääwad,
hüüdes eespool paljastatud kuritegewuse
uurimist ja süüdlaste karistust.

Kui Eesti wabariigis maksab rippumatu
kohus ja erapooletu õigus, siis ilmutagu ta
end eespool dokumenteeritud riiklise soh-
itöö juurdlemises ja wälisministeeriumi soh-
kidele seaduse mõistmises. Ehk muidu
waldab ikka rohkem meeli teadmine: ei ole
mingit rippumatut kohut wõi erapooletut
õigust Eesti wabariigis! Kuritarwituses
süüdistatud suuremad sohid wõiwad saada
sarnase ümberpaigutuse, millest ei tea ütelda,
kas see on ülenduseks wõi alanduseks,
nagu hra Virgost walitsuserakondade hääle-
kandjadki ei näi alati teadwat, kas ta on
Stockholmi määratud pääkonsuliks wõi
saadikuks.

O. Virgula.

„Murrang“.

Rutulist põhjalikku parandust Tolliwalitsuses

Meie tolliwalitsusest on nii mõndagi juba
ajakirjanduses kõneldud. Walgustame seda
küsimust ka omalt poolt, katsudes äranäi-
data mõnegi põhjuse, miks meie tolliwali-
tuse tegewus kiratseb. Hiljutisel Riigikon-
trolli rewideerimisel tuli ilmsiks terve rida
igasugusi wäärnähtusi, mis teatud korra
lagedusest tunnistust annawad.

1) Tolliasutuse algusest peale on selle
kassast palju sadasid miljonisi läbikäinud,
kuid raamatupidamine nende hiiglasummade
üle oli leitud niiwõrd sassis ja segi, et Riigi-
kontrolör sarnasele seisukohale asus, et
raamatupidamist kui niisugust sugugi ei ole;
tagatis arweid awansi summade kohta, mil-
ledega paljud tolliwalitsuse juures töötawad
kaupmehed miljoniliste summadega tolli-
maksamise juures opereeriwad, ei olnud üld-

se peetudki, waid need summad said liht-
salt paberitükikeste peale, wõi kuhugi
taskuramatusse „sisse kantud“, missugusi
paberitükikesi aga rewideerimisel sugugi ei
leitud.

2) Rewideerimisel tuli ilmsiks et palju
de kaupade peale on tolliwalitsuses kauba-
deklaratsioonid olemas, kuid kaubad ise on
aga ilma tolli maksmata wälja wiidud; tuli
ka ilmsiks, et keegi kohalik kaupmecs
Pärtsel juba kaks aastat tagasi terve 160-
tunnilise partii masinaõlisi otseteed laewast
oma ladudesse on wedanud ja seal ammugi
öli maha müünud, kuna aga tolliraha selle
kauba eest rewideerimise ajani, wõib olla
weel tänapäewani, maksmata on. Ka tuli
ette terve rida andmeid, kus palju kaupasi
tolliladus leidis, mis kuhugile raamatuse

sisse ei olnud kantud ja millede olemasolemisest kellegil aimugi ei olnud. Kõiki neid puudusi, mis rewideerimisel ilmsiks tuli, ei jõua siin kirjeldada, kuid kõik näitab et üleüldine mulje jäi sarnane, et selles asutuses ei ole katseidki tehtud korra loomiseks. Et seal ka peale seda, kui need puudused päewawalgele olid toodud, parandamisi ei katsuta luua, näitab järgmine, nende päewaste sees sündinud lugu. Möödalanud aasta detsembrikuul wõttis aurulaew „Baltonia“ tolliladudest hulga kaup peale, mis-sugune kaup tolliga maksmata oli ja transiidina Wenemaale pidi minema, et aga „Baltonia“ Petrogradi ei pääsenud, pööras ta sama koormaga Tallinna tagasi ja oieks pidanud oma koorma jällegi tolli walwe all tolliladudesse paigutama, kust see kaup ainult peale tolli äramaksmist välja oleks wõidud wiia, kuid meie tolliwalitsuses, iseäranis laewade osakonnas, walitsewa lohaka asjaajamise wiisi tõttu ei läinud mitte kõik laewa koorem tolli walwe all tolliladudesse, waid suur partii laewa peal olewast shokolaadist wiis keegi juut Samuelitsch päise päewa ajal umbes 55 puuda välja ja wedas ilma tolli äramaksmata oma juurde koju, kust korterist ka umbes 30 puuda kätte saadi ja tagasi toodi, kuna aga 25 puuda weel praegugi kadumas on, arwatawasti jõudis seda teiste juutide kätte ära sahkerdada; olgu tähendatud, et selle kauba eest umbes 480.000 marka tolli oleks tulnud maksta, kuna aga nüüd Samuelitsch wiiekordse trahwi näol üle 2.000.000 maksa peaks, kas seda ka tema käest sisse nõutakse, wõi sureb see asi niisama kuhugi kalawi alla ära, nagu palju sellesarnaseid enne on surnud. Mõne päewa eest wilksafas ajalehtedes teade, mis näitab et Samuelitsch juba sammusi on astunud. Nii teatas ta kriminaalpolitseile et temal shokolaad olla ärawarastatud laewast, sellega omalt poolt tahtes süüd teiste tundmata waraste kaela weeretada.

Niisugune on meie tolliasutus praegu, — **tolliasutus, mille kaudu riik wälisilmaga kokkupuutub.** Iga wäljast tulija puutub kokku kõige enne tolliasutusega ja riigist lahkudes on tal selle asutusega kui kõige wiimasena tegemist. Wäliskaubandusel on tegemist ainult tolliasutusega, transiit puutub kokku ainult tolliasutusega.

Nende muljete järele, mis wälisilm meie tolliasutusest saab, nende järele hindab ta meie riigi sisemist olukorda. Kui selles riigiasutuses korralagedus walitseb, mis riigile üks kõige suurematest sissetulekute hallikatest on, ja selle riigiasutuse korra-

lagedus igale wälisilma esitajale kõige esimesena ja wiimasena näha on ja ennast mõjuwalt tunda annab, kas wõime siis loota wälisilmas usalduse tekkimist meie noore riigi majanduse edenemise wastu? Kas tohime uskuda et need muljed, mis wälisilma esitajad Eesti tolliasutusest kaasa wiivad, lootust äratavad wälisilmas et Eesti riigimajanduse seisukord paraneb? Ei! — Wõime kindlad olla, et meie tolliasutuse korralagedus, peale otsekoheste määratute kahjude, riigile ka kaudselt suurt kahju sünnitab, sellepärast peaks meil esimeseks mureks olema oma tolliasutust wõimalikult paremini organiseerida, sinna kindlat korda luua ja igasugused mustused ja korralagedused wälja pühkima

Kuid, kahjuks, on meil see teistpidi läinud. Juba algusest peale on meie tolliasutus kaunis nõrkades kättes wiibinud ja kuigi mõni eesotsas seiswatest isikutest seal korda katsus luua, siis surmati nende isikute tahtmine täiesti ära, ja loodi nende ümber terve intriigide pesa, mille tõttu paljud paremad tolliasjanduse tundjad — eestlased sealt lahkuma pidid ja paljud lähema aja jooksul lahkuda kawatsewad. Nende intriigide loojaks on keegi pool wene ametnik, kes riigikeele oskamatusse tõttu, makswate määruste järele, riigiteenistuses wiibida ei tohiks, kuid tema püsib aga seal, arwatawasti, puht „onupoja poliitika“ põhjal. Õiget ametit ega tegewust temal ei ole, kuid klouni moodi püüab seal aidata, kus juba kõik ära tehtud; see isik sõidab meie kulul wäljamaadel, ja seab kokku seadusi, mis wist kunagi päewawalget ei näe, loob ühendust meie rahaministeeriumi ja tolliasutuse wahel, ühendust mis laseb karta et meie wäliskaubanduse ning transiidi läbiweo naabriikide sadamatesse paiskab. See isik on täiesti hädaohtlik meie tulewase kaubandusele ja ka tulewase Eesti riiklusele. Et selle isiku kohta selgemat pilti saada, siis tuletan weel meele, et see isik Wene ajal sai 800 tolliametniku nõudmise peale Petrogradi tolliametist wäljaheidetud, sest ta tegi nende elu täiesti wäljakannatamataks. Eestis kordus see sama lugu. Tolli teenijate ühing ei saanud temaga ka teisiti läbi, kui oli sunnitud protestikirjaga rahaministri ees esinema, et see herra sealt saaks kõrwaldatud.

Ja niisuguse herra teguwiisitagajärg oli see et „Waba Maa“ nr. 344, 24./XII. on ilmunud järgmine teade: „Rahaministeeriumil on kawatus teenistusse wõtta endiseid Wene tolliametkonna teenijaid, kellel sel alal head teadmised ja kagemused on. See teenistusse wõtmine on sellest tingitud, et

meie tolliwalitsus tublide jõudude all suuresti kannatab.“ Samasugune üleskutse oli ka awaldatud kohalikus Wene lehes nr. 308, 23./XII.

Need kaks üleskutset näitawad enam, kui selgesti, missugune püüd nende intriigide ajamises sellel herral on, tema töötab eesriide taga warjul olles, kindlas sihis selleks, et kõiki tolliasjandust tundjaid Eesti ametnikka tolliasutustest wälja tõrjuda ja siis ametnikkude suure puuduse tõttu wenelaste sissewõtmisega täielikku asutuse wenestamist läbiwiia. On ju meil sadamas praegu kaunike kommunistide pesa, kes töötawad Nõukogude tööde juures, (Nõukogude wabariigi nõudmine oma artelli luua) nüüd on weel tarwis juhtiwaid jõudusi juurde muretseda! Huwitaw poliitika. Kui weel meelde tuletame et Saksa lehtede teatete järgi olla suur hulk sõjariistu masinate nime all Wenemaale toimetatud (ei tahaks küll seda uskuda), mis Karjala wastu sihitud, ja kui silmas peame et tolliwalitsuses wisad jutud liiguwad, et Wenemaal mõni tollitundja wenelane juba sõiduwalmis on, siis iga lugeja saab aru, mis poliitikat seal aetakse, wõi vähemalt tahetakse ajada.

See peab neil nurja minema, maksu mis maksab, ja loodame et wastawad wõimud seda kahe silma wahela ei jäta ja ise tarwilisi järeldusi teewad.

Ei wõi weel tähendamata jätta, et pärast tolliülema lahkumist tolliwalitsuse ülema kohta kolme isikule — eestlastele — pakuti,

kuid keegi nendest ei julgenud seda kohta wastu wõtta, kartes selle herra intriigisi, kelle töö läbi kellelgi iseseiswalt asja juhtida ei ole wõimalik.

Nõnda jäi siis meie suur ja tähtis asutus kahe isiku kätte juhtida, kes oma endiste suguluste sidemete tõttu kindlasti ühteliide tud. Ühel nendest on teadmisi tollialal, kuid nende teadmiste kasutamine sihis nagu ülewalpool tähendasime, peale kahju midagi ei too; teine — on täiesti jõuetu asjaajamises ja suure asutuse juhtimises, mille peale waatamata on tema peale pandud tollipeawalitsus, nii ka tolliülema kohused, ja, nagu ustawalt poolt kuuleme, on temale pea kahekordne palk kuus määratud. Ei oleks ju midagi selle wastu, kui ühele isikule kaks ametit ja kaks palka määratakse — siis, kui see isik neid ametisi otsustarbekohaselt juhtida wõib, kuid wastasel korral on see täiesti lubamata.

Ka on palju kõneldud sellest, et sarnaste weikeste palkadega, kui meie tolliametnikud praegu saawad, on wõimata asjatundjaid isikuid saada, ehk neid seal kinni hoida, niisama on ka aastate wiisi kõne all olnud tolliametnikude ja walwurite wormiriite küsimus, kuid see kõik on ainult kõneldud ja tollimehed lipawad edasi oma räbalates riides wäljamaalaste ees, peegeldates meie sisemist majanduslist willetsust, mis nii halb ei ole, kui see teistele selwiisil paista lastakse. Ka siin peaks walitsus ruttu appi tulema.

Patriot.

Araandja Sõrmus' e kontserdid Eestis.

Ääretu peab selle inimese jultunus olema! Missuguse lõkendawa wihaga töötas see inimene Pihkwa wäerinnal Eesti wastu; üleskihutades ja waimustades punawäelasi Eesti kaitsejate tapmisele, selleks kasutades oma muusikakunsti ja kõne osawust; ja nüüd näeme seda inimest Eesti pealinnas kontsertisi andmas, nagu poleks ta koguni mitte seesama Sõrmus, kellele kommunistide poolt würst Jussupowi käest rööwitud kallis Stradiwariuse wiul anti, et seda suurema hooga ta kommunistide sõjawäes, iseäranis kommunistlikes eesti wäeosades Eesti wabaduswõitlejate wastu wiha ja waenu

lõkkele puhuks. Ja ta töötas suure energia, poognaga ja keelega neid üleskutsudes wõitlema wiimse weretilgani, kus juures ta oma pildiga ilustud wihast ja waenust nõretawaid Eestiwastaseid üleskutseid laiali laotas. Näib, et meie walitsus põrmugi wahwade Eesti wabadussõjalaste ja ka tõsiste Eesti opteeritud kodanikude tunnetest, kes otsekohe Sõrmuse äraandliku kihutustöö tagajärgi tunda said, ei hooli, sisselastes seda alatud werest nõretawat äraandjat ennast demonstreerima.

Optant.

Lôputa wäärnähtused!

„Postimehe“ (nr. 300, 28. dets. 1921 a.) artiklist „Eesti-Läti segakomisjoni kokkutuleku puhul“ on Eesti wabariigi kodanik jälle sunnitud kuulma, kui äärmise hooletusega ja ükskõiksusega meie üksikud sõjawäe juhid riiklisi asju ajawad. Asi, millest jutt, on järgmine: Juba kewadel nimetakse komisjon kindral-m. Pödderiga eesotsas, kellele ülesandeks tehakse miljardiliste kulude üle aruanne kokku seada, mida sõjaministeerium Läti wägede warustamise ja Läti wabastamise juures 1919 a. kannud. Mida tegi k.-m. Pödder? Pidas paar komisjoni istumist juuni-juuli kuu jooksul ja määras siis järgmise istangu augustikuu esimeste päewade peale, lubades sellest täiendawalt teatada, et augustikuu lõpuks tööga walmis saada.

Kutset ootas komisjon aga asjata terwelt wiis kuud. Alles siis, kui ajalehtedest leade läbi käis, et Eesti-Läti segakomisjon

6. jaan. kokku astub, tuli k.-m. Pödderi komisjonile wiiekuuse puhkuse järele hing sisse. Kom. istangul selgus, et mingisuguseid andmeid weel wäeosadest, peale mõne üksiku, kogutud ei ole, ja segakom. kokkustumise ajaks neid täitsa wõimata kokku koguda. Küsime otsekohe nendelt, kellesse see asjalahendamine puutub, kas on siin tegemist piirita lohakusega wõi koguni weel pahemaga? Millega wabandab sõjaministeerium niisugust halba eeskujut kõrgema sõjawäe ülemuse poolt? Wõi on ehk sarnane halwa eeskujut andmine sõjaministeeriumi arwates n.n. „ennesõjaaegsetele“ kõrgematele ohwitseridele koguni lubataw!

Imelik, et needsamad isikud, kes riigiteenistuse suhtes kurjoosume oma lohakusega loowad, teisest küljest piiriäärsetele kaubawahepunktidele suurt ohwimeelset tähelepanu pühendawad.

Sõjaminister ja riigikaitse.

(Wastuseks „Miles'ile“).

Lugesdes „Walwe“ nr. 4-das „Miles'i“ sulest ilmunud kirjatükki „Sõjaminister ja riigikaitse“, tõsiselt isamaad armastajal sõjawäelasel, kellel Eesti käekäik mitte ükskõik, tõuseb tahtmatalt rida küsimusi: Milleks on see kirjatükk kirjutatud? Mis eesmärk oli autoril, kui tema asus nimetatud artikli kokkuseadmisele, püüdes selle juures walesti walgustatud faktidega ja ebatõe tarwitamisega opereerida? Kas selle, „Miles'ile“, kes sõjawäelane tahab olla (miles — Ladina keeli sõjamees), on Eesti riigi ja Eesti sõjawäe huwid ja käekäik kallid?

Kõiki neid küsimusi järele kaaludes peame otsusele jõudma, et sellel wale peal põhinewal ja moonutatud faktidega tõendatud artiklil wäga kahtlane lõhn juures on. Ka wõhikule torkab silma, et ülaltähendatud kirjatükil on kindel ja kardetaw prowtseeriw eesmärk: — tekkitada lõhet kõrgema sõjawäe juhi ja sõjawäe wahel, kaodata usku sõjawäes oma kõrgema juhi wastu. Kellel läinud Wabadussõjas õige suured teenused olid. Üks on nüüd kindel — Eesti waenlastele toob nimetatud kirjatükk lõp-mata palju meeiehead.

Lähen „Miles'i“ artikli „Sõjaminister ja riigikaitse“ (waata „Walwe“ nr. 4) üksik-

asjalisele arwustamisele. „Miles“ oma kirjatüki eesotsas toob punktide wiisi sõnasonalt „Päewalehes“ nr. 269, 25./XI. 1920 äratrükitud kindral-majoor Sootsi riigikaitse korraldamise kawa ja tahab lugejaid wägisi uskuma panna, neile nõnda ütelda „auku päha rääkida“, et kõigis selles kawas on seni ainult esimene sõjanõukogu kohta käiw punkt täitmist leidnud (loe: „... sõjaministeerium alles kümnekuulise „töö, järele k.-m. Sootsi poolt kokkuseatud kawas esimesele kohale paigutatud ülesandena sõjanõukogu koosseisu riigikogule kinnitamiseks ette suutis panna, mis teatawasti ka nõdal aega tagasi wiimase poolt wastu wõeti“). Waatame nüüd, kuidas on lugu feiste punktidega, milliste läbiwiimiseks „Miles'i“ artikli sisu järele pole ühtegi sammu tehtud.

1. „Wägede inspektori wõi wägede ülema ameti loomine“ on läbiwiidud. Ja seda teab ka „Miles“ ise, sest ta kirjutab edasi: „... sõjaminister, kes ühtlasi ka wägede inspektor ja kindralstaabi tegewuse juht on“.

2. „Rahu ajal kindlaks määramine, kes saab sõjakorral ülemjuhatajaks, kes staabi-ülemaks.“ — Et selle punkti täitmine ei olene mitte sõjaministrilt, peab „Miles'ile“

selge olema. Pealegi ei tohi ülemjuhataja ja staabiülema sõjakorrale ettemääramine mitte kellegile, ka „Miles'ile“ teada olla: rahu ajal on see n. n. sõjasaladus, mis saab ainult esimesel sõjapäeval kõikidele väljakuulutatud.

3 „Wägede juhatamise seaduse väljatöötamine“ — käib rohkem sõjanõukogu kompetentsi. Meie ei ole niisugusest seadusest ka mitte ilma.

4. „Riigikohtus kas sõjawäe-osakonna loomine, ehk paari sõjajuristi ametissepanemine kriminaal osakonda“. — Teatawasti on selles küsimuses sõjaministeerium tükk aega tagasi samme astunud, kuna otsustaw küsimuse lahenumine temast mitte ei olene. Pealegi ei kuulu ta sõjaministeeriumi tähtsasse ülesandesse.

5. „Ajutine määrus teenistusaja kestuse kohta“. — Minu teada esines sõjaministeerium juba minewal aastal oma kindla ettepanekuga, kuna riigi otsustaw wõim ei olnud nõus sõjaministeeriumi poolt ette pandud teenistusaega kinnitada ja wiivitas selle küsimuse lahendamisele. Sai tehtud weel üks ettepanek, mis ka tagajärjetaks jäi, ja lõpuks mõni aeg tagasi oldi nõus Sõjaministeeriumi kolmanda ettepanekuga, mis teenistusaja spetsiaalwägedes kahe ja jala wäes poolteise aasta peale kindlaks määrab.

6. „Riigikaitse kohustuste määrustik väljatöötada“. — Käib otsekohe sõjanõukogu kompetentsi. Ja pealegi on meil sarnane määrustik olemas. Seda peaks „Miles“ ometi teadma.

7. „Ohwitseride õpetamine“. — Selle küsimuse juures jääb „Miles“ pikemalt peatama ja rõhutab iseäranis, miks ei saadeta osa meie ohwitseere väljamaale oma spetsiaal sõjawäe haridust täendama, „nagu see alguses oli kawatsetud ja milleks warsti peale sõja lõpu mõnelt väljamaa riigilt (n. Prantsusmaalt) nõusolek saadi“. Siin „Miles“ tõendab jällegi ebatõtt, sest minu teada — soowisin ka väljamaa kõrgemasse sw. kooli pääseda — lõppude lõpuks ükski väljamaa riik ei olnud nõus Eesti ohwitseere oma kõrgematesse sõjawäe õpeasutustesse wastuwõtma.

Ja kuigi Prantsus- ehk Inglismaa oleks nõus seda tegema, siis arwan, et ohwitseride sinna saatmine ei oleks mitte nii palju kasu toonud, kui kõrgema sw. kooli asutamine kodumaal. Väljamale oleks mõte olnud sõita ainult neil ohwitseridel, kes hästi Prantsus- ehk Ingliskeelt tunnawad. Niisuguseid ohwitserisid on reas mõni üksik, kõrgemates staapides wõib olla rohkem. Asi

kujuneks siis nii (maa räägin ainult meie noorematest ohwitseridest — meie tulewast kindralstaabist), et väljamaale pääsesid suuremalt osalt mitte lahinguohwitserid, waid kõrgemate staapide adjutantid, kelle seas kõige rohkem nimetatud keelte oskajaid, kes reas ei ole pea sugugi teeninud ja ei ole ka mingisugusest sõjast tegelikult osa wõtnud. Kui niisugused ohwitserid väljamaa kõrgemate õpeasutuste lõpetajatena kodumaale tagasi jõuaksid ja neile järk-järgult kõrgemad kohad kätte saaks antud, siis kahilen wäga, et sellel oleks head tagajärjed olnud. Teoreetiker, ja weel pealegi nõrk teoreetiker, jääks ka peale väljamaa kõrgemate kursuste lõpetamist ainult teoreetikeriks ja tooks meie sõjawäele, kõrgematel kohtadel olles, rohkem kahju kui kasu. Teine asi, kui wõiks väljamaale saata paremaid ja wilunuid rea ohwitseere, kes wiimastest sõdadest tegelikult osa wõttes on suuri sõjalisi kogemusi omandanud. Kuid kahjuks pole nende seas pea ühtegi keeletundjat. Saata aga väljamaale keelt õppima ei maksa — selle peale läheks 1—2 a., mis kokkuwõttes riigile wäga palju maksmata läheks, — tingimata rohkem, kui meie praeguste kindralstaabi kursuste ülespidamine.

Oma kindralstaabi kursustel on tingimata see paremus, et sinna wõib otsekohe paremaid reaohwitseere saata ja neile juba tuntud keeles kõrgemat sw. haridust anda. Seega wõidakse kahte: 1) aega 1—2 a. wõrra ja 2) saame paremaid kõrgema haridusega ohwitseere, sest wõime tegelikult parematele kõrgemat sw. haridust anda, mitte aga juhuslistele keelteoskajatele, kes pole sõda, sõna tõsisel mõttes, näinudki ja kes sellepärast ei suuda sõjast iialgi nii aru saada, nagu sõjast osawõtjad, — ka siis kui nad väljamaa kõrgema õpeasutuse lõpetaksid.

„Miles“ oma kerge käeliigutusega tõrwap omas artiklis meie kindralstaabi kursusi... Noh, wõim kindlate andmete põhjal öelda, et ka siin asi pole kaugelki nii lootusetu ja must, nagu „Milesi“ kirjatükist wõib lugeda. Üsna wastuoks, — kursuste juhiks, kellega autor ei taha rahul olla (tema nähtawasti ei taha kellegagi rahul olla!) on üks targematest, töökamatest ja energilisematest kindralstaabi ohwitseridest, kes nii ilma — kui ka Wabadussõja läbi teinud ja sõjategewusega Lääne-Euroopa wäerinnal ja selle wõtetega on paremini tuttaw, kui keegi teine, olgugi et tema sõjaaegne kindralstaabi ohwitser on. On ju selge, et koolilõpetamine ükski weel mitte midagi ei anna;

on sõjaaegseid ohwitsere, kes palju anderrikkamad, kui mõni rahuaegne, — miks siis sõjaaegne kindralstaabi ohwitser ei wõi pa-

rem ja anderikkam olla, kui mõni rahuaegne kindralstaabi ohwitser?

(Järgneb).

Omal wiisil kuulsa Orgi «diplomaatlised» sammud.

„Kaja“ on oma weerud lahkesti sellele ülewaltähendud „diplomaadile“ awanud ja tema, „Kaja“ toimetajale adresseeritud pika kirja 4. s. k. p. awaldanud, milles see isand oma „ilmasüüta kannatustest“ kurdab, järgmiselt kirjutades: „Arusaadawatel põhjustel (?) olin sunnitud waikima kõigi nende süüdistuste peale, mis üle aasta Peterburi opteerimise komisjoni ja minu wastu ajalehtede weergudel ilmusid, prokurööri otsustada jättes, kas on süüdistustel põhja all. Et meie kohtuaparats kahjuks liiga pikaldaselt töötab, siis pean külmawereliselt kohtu otsust ootama.“

Edasi kurdab mehike „Walwe“ hoolimatusest tema kui „kaaskodaniku“ (kuulge kus au on!) wastu ja tähendab muu seas: „Ühtlasi aga püüdis „Walwe“ meie wabariigi kohtute peale warju heita, neid kahtlustates selles, et nemad telgitagustel mõjudel minu süüdistusasjad ära sumbutawad. Kuna „Walwe“ seega Eesti wabariigi kohtuid ei usalda ja nendelt minu süü ehk süütuse kindlakstegemist ei looda, siis arwasin tarwilikuks „Walwele“ ettepanna asja otsustamist aukohtu kätte anda, kes asja täiesti erapooletult ja awaliku asjajarutamise teel kiires korras läbiwaataks. Panin omalt poolt aukohtunikudena ette Riigikogu liikmed A. Rei ja J. Seljamaa, kes lahkesti nõus olid minu esitajatena aukohtust osawõtma, kuid siamaale ei ole „Walwe“ toimetus, ei „Walwe-Liidu“ juhatus midagi wastanud, sellega tunnistades et nemad ei julge aukohut wastuwõtta, et oma ohtraid süüdistusi erapooletute kohtunikude ees tõeks teha.“

Peab üttema et sel mehel jätkub igat kanti jultunust! „Walwe“ püüdwat warju heita wabariigi kohtute peale, ütleb see mees. Kus, millal? küsime meie. „Walwe“ ei usaldawat Eesti wabariigi kohtuid ega footwat nendelt süü ehk süütuse kindlaks tegemist“ tõendab see mees. Kus on selleks alus? küsime meie.

Wastupidi; „Walwe“ peab ja tunnistab ustawamaks Wabariigi kohut ja peab selle otsusid õiglasemaks ja erapooletumaks kui aukohtu otsusid, mida kinnitab ka „Walwe“ wastutawa toimetaja wastus Orgi aukohtu-

nikule A. Rei'le, mis 2. jaanuaril s. a. kirjutud, (see on: kaks päewa enne „Kajas“ awaldud eeltähendud kirja) ja mis hra A. Rei'le kinnitud kirjana kätte saadetud, mille ärakirja allpool toome.

Küll näib aga Org'il iseäraline tung olema enne, kui tema „asjad“ wabariigi kriminaalkohtu ette jõuawad, „ühe üliõpilaste seltsi liikmetest“ kokku seatud „erapooletu kohtu“ ees oma asjad kiires korras läbiharutud näha; sellest teatab ta ka oma hädakirja lõpul „Kajas“, et ta „praegugi weel walmis olewat aukohtu laua ette astuma ja kuni 7-ma jaanuarini aukohtu wastuwõtmise teadet ootawat“. Meile teatas Org'i wana kooliõpetaja, et Org ka tema pool diplomaatlisi sammusi tegemas käinud et wiimane omalt poolt kaasa aitaks tema asja harutamiseks aukohut jalale seada, kus ta töötanud suuri paljastusi awaldada, mis terwe „riigikelmuste sisteemi“ awalikuks teeks. See tema arwates wäga kawal „Waiwet“ awatelew „sööt“ on tal asjata wäljamõeldud ja „õngeotsa“ pandud — „Walwet“ õngitseb see mehike asjata. Kui aeg kord kätte jõuab, kus tema asjad Eesti wabariigi kohtu kätte jõuawad, külap siis seal seda „terwet riigikelmuste sisteemi“ walgustakse ja seda ootame ka meie „külmawereliselt“.

Ühest nähtusest siin juures ei saa meie waikides mööda minna ja see põhjened wanasõna peal: „raha paneb rattad käima“. Ühe wälisministeeriumi esitaja Erjapea kirjast tema naisele, kes optantide Eesti Kodu korraldas, loeme sõna sõnalt: „Mina ei saa 19-mal weel mitte sõita, sest et Org ise sõidab ja tal on jälle tarwis sõita mitmesuguste juttude pärast, sellepärast ei saa seda temale pahaks pannagi... Ma arwan et ma saan alles tulewa laupäewal wäljasõita ja sellepärast saate mulle weel kast ära, pange sinna 9 tükki sisse, ehk saate laupäewal saata; tehke mis iganes wõimalik et ära saata laupäewal, kui aga ei peaks kuidagi jõudma, siis saate teisipäew nimelt, ma tahan weel raha teha, sest minu sahariin on peaaegu kõik alles, ei taheta, et on „poroshok“ ja ei ole firmat peal. Ei tea, kust teie ometi selle kraami saite?! Tulewa kord saadan teile A. kasti kraamiga

tagasi — on head kraami sees, aga praegul ei saa saata, sest et S—a ja Org'i kraam läheb...“

Kui siin juures meelde tuletame, et maksuinspektor Org'il umbes 1.800.000 mik. tulumaksu oli määratud, siis saame aru, et Org oma sõitudega ja kraami weoga määratu palju oli teeninud. See määratu palju teenimine võimaldab temal nüüd ka omale osawaid kaitsjaid nõutada. Ja kui „diplomaat“, on ta mobiliseerinud „Sotsialdemokraati“ wastutawa toimetaja hra Wain'i wastu ühe parema wannatud adwokadi kõigeparempoolsemast erakonnast ja „Walwe“ wastu nagu näib tahab ta mobiliseerida sotsialdemokraati Rei'd. Ka „Kaja“ leidis ta kohase olema oma heaks kasutada, sest „Kaja“ on ju üks „Walwe“ wihasematest wastastest, kuna wiimane „Kaja“ erakonna mehe hra J. Soots'a tegewust terawalt arwustanud. Pealegi on peaaegu kõik teised ajalehed peale „Kaja“ juba „Org'i“ tegusi ammu paljastanud. Miks seda „Kaja“ ei teinud, peab mingisugune põhjus olema, mida tõendawad ka optandid, kes kõnelewad et „Kaja“ olnud ainuke Eesti ajaleht mis Peterburi opteerimise komisjonis Org'i ajal wabalt saadawal olnud, kuna teisi lehti ainult suure tutwuse läbi saada wõidud ja „Päewalehe“ nummer, milles Org'i „kuulus kõne“ ilmus, Org'i poolt kogumiste konfiskeeritud

Nii siis: kukur võimaldab kohtusse häid osawaid kaitsjaid wälja saata, sellest on tulnudki rahwa wanasõna: „Kel' kukur, sel kohus j. n. e.“, aga ta võimaldab ka wanu tutwusi, mis kuidagi kasulikud, ülessoendada. Wõi mõeldakse et ka mõni w a e n e kelmuses tabatud endine üliõpilane sarnast armast wastuwõtmist leiaks „ühe üliõpilaste seltsi liikmete“ poolt, kui Org? ja et ka esimese palwet lahkelt täites ütelda juletakse: „kellega meil au oli ühel ajal NN. üliõpilaste seltsi liigeteks olla“. Meie seda küll uskuda ei suuda.

V. A.

Arakiri.

herra A. Rei,

Luisentali tänaw, 17, krt. 10,

Siin.

Kui herra A. Org leiab et meie poolt ettetoodud andmed temale laimawad on, siis ta wõib pöörata kohtupalati Prokuröri poole.

Omalt poolt arwame et kohtupalati Prokurör ka Org'i tegudest huwitatud on, kuid kriminal küljest. Mis puutub sellesse, et Teie ühe üliõpilaste seltsi liikmed olete ja sellepärast tahate aukohut luua, siis arwame, et kriminal kohtu otsus õiglasem saab olema, kui aukohtu otsus, mille pärast Teie lahkest ettepanekust loobun. —

„Walwe“ wastutaw toimetaja
Tallinnas, 2. jaanuaril 1922.

Kiri «Walwe» toimetusele.

Wäga austatud herrad!

Herra Albert Org, kellega meil au oli ühel ajal Peterburi Eesti Üliõpilaste Seltsi liigeteks olla, pööras meie poole palwega, et meie tema esitajatena osa wõtaksime aukohust, mida tema tahab ette panna ajakirja „Walwe“ toimetuse wõi „Eesti Walwe Liidu“ juhatusese nende kirjatükkide puhul, mis ajakirja „Walwe“ 5-as nr-is ilmunud, missuguseid kirjatükke hra Org enda kohta laimawateks peab. Kui ühe üliõpilaste seltsi liikmed, lugesime oma kohuseks hra Orgi soovile wastu tulla ja awaldasime oma nõusolekut aukohust osawõtmiseks. Käesolewaga on meil au Teile sellest teatada, Teile ettepanes võimalikult pea omalt poolt kahte esitajat nimetada aukohust osawõtmiseks, kes ühes meiega wiienda, erapooletu kohtuniku waliks ja võimalikult ki-

res korras waieluse all olewa asja läbi waa-taks. Kui kord Teie poolt hra Orgi wastu awalikult terve rida süüdistusi on tõstetud, siis oleks üleüldsuse ja õigluse huwides soowitaw, et need süüdistused võimalikult pea saaks erapooletu kohtu poolt läbi kontroleeritud, et kindlaks teha, kuiwõrd nad põhjendatud on. Kumba poolt esitajad wormilikult nimetatakse, kas ajakirja „Walwe“ toimetuse wõi „Eesti Walwe Liidu“ juhatusese poolt, — see on meile ja hra Orgile täiesti ükskõik, ja selle üle kokku leppida jääb „Walwe“ toimetuse ja „Walwe Liidu“ juhatusese asjaks. Teie poolt walitud esitajate kohta palume teatada hra A. Reile (Tallinn, Luisentali tän. 17, krt. 10, telef. 306) mitte hiljem kui esimeseks jaanuariks 1922. Kõige pealt palume Teid aga kahe päewa jooksul teatada, kas Teie hra Orgi

poolt tehtawa ettepaneku aukohtu asjus wastu wõtate, wõi ei. Kui Teie poolt kahe päewa jooksul hra A. Rei nimele ettepaneku wastuwõtmise teadet ei tule, siis loeme ühes hra Orgiga, et Teie tahate aukohtust kõrwale põigelda ja teeme sellest tarwilikud järeldused.

Tallinnas, 21. dets. 1921.

Lugupidamisega A. Rei.

Jul. Seljamaa.

„Walwes“ nr. 6 pealkirja all: „Milla saawad süüdlased wastutusele wõetud“ ilmunud artikli ja selles puudutatud asjaolude selgituseks wõin Teile järgmist teatada:

1) Turwas, millest jutt „Päewalehes“ nr. 270, 10. okt. 1921 a. on valmistatud Tartumaakonna küttekomitee poolt Ropka rabas turba tööde juhataja Jaan Luksepa juhatusel ja niisama ka tema poolt raudteele üle antud.

2) Turba valmistamisel tuli ilmsiks seadusest kõrwale kaldumisi, mispärast mina, Johan Parts, kui selleaegne Tartumaakonna küttekomitee wolinik, asja kohaliku kohtupalati prokurööri wanema abi korraldusele andsin, kes Jaan Luksepa seaduslikule wastutusele pidj wõtma.

3) Sel ajal, kui mina asja prokurööri kätte andsin, hakkati turvast Ropka rabast üleandma, ja teda anti Luksepa poolt raudteele üle ja minul ei olnud enam wõimalik selle tegewuse sekka segada, sest et kütteinete keskkomitee turba üleandmise minu alluwselt ära eraldas ja teda Jaan Luksepa korraldusele ja wastutusele andis, kui selleaegsele turbatööde juhatajale.

4) „Päewalehest“ nr. 270 Ropka turba saatuse üle lugedes, tegin ajalehest wäljalõike ja saatsin selle kohaliku kohtupalati prokurööri wanemale abile endise sisseantud asjale lisaks 25. okt. 1921 a. Tartu postkontori kinnitud kirja kwiitung nr. 744 wastu.

Nii on minu, kui endise k. k. woliniku poolt kõik tehtud, et süüdlased turbaga riigile kahjutegemises seaduslikule wastutusele saaks wõetud.

Herra Kirschenberg oli ka turba valmistaja Ropka rabas, 928 $\frac{3}{4}$ kant sülda, kuna

hra Köstner 371 $\frac{3}{4}$ k. sülda walmistas. Turba wäljaweo lepingu Kirschenbergiga tegi kütteinete keskkomitee.

Kõige austusega Johan Parts.

Toimetuse järeilmärkus. Nagu „Päewalehes“ nr. 270 ilmunud teatest näha, on k. k.'lt alawäärtuslist turvast raudteewalitsuse warustuse osakond^o ostnud, kelle poolt seni mingit õiendust pole ilmunud. Jääb endiselt küsitawaks, kes on raudteewalitsuse warustuse osakonnas kõlbmata turba wastuwõtmises süüdi ja kelle kanda jääwad wagunite turba all seisuraha, niisama ka ladudest wäljaweo ja jaamadesse laialisaatmise kulud.

Kirjawastused.

OHWITSERIDE KOGULE — TALLINNAS.

Ehk küll Teie seletus Teie kolme woliniku allkirju kannab, siiski ei saa seda awaldada, sest nende poolt etteoodud lause „Dokumentaalseid andmeid ei ole“, mida toimetaja olla neile ütelnud, on weidi moonutatud, sest toimetaja nende „kategorilise küsimise“ peale wastas: „On kindlad andmed, kuid dokumentisid ei ole“. Usume, et Teie wolinikud ka ise ehk seda kinnitawad, kui ja, siis awaldame; kuna toimetaja siin kohal weel kordab, et kindlad andmed meil on. — Kuid siin ei saa wäga lugupeetud ohwitseride kogule üht lüflemata jätta, et niisugune kolme ohwitseri ilmumine ajalehe toimetusse „kategorilise küsimisega“, nagu nad ise seda kirjutawad, wähe wõõrastaw on, mis tahtmataki meelde tuletab „õndsaid“ weneaegu. Asjale selgust tuua oleks wõidud ka ühe ohwitseri läbi ja ilma „kategorilise küsimuse“ ettepanemata, kuna kolme kõrgema ohwitseri ilmumine teenistuse ajal (kesk päewal) ajalehe toimetusse ikkagi riigile midagi maksab, ja, arwatawasti neil ka oma otsekohesed ametid on, mis ehk selle all kannatawad.

Nendele, kellele lootust anti nende artiklite awaldamiseks selles numbris, kuid neid mitte weel awalnud pole, teatame wabandates, et nende artiklid järgmises numbris saawad ilmuma. On ju lehel ruum weike.

Toimetus.

Wastutaw toimetaja M. WAARMANN. — Wäljaandja „EESTI WALWE LIIT“.

„Õhiselt“ trükk, Tallinnas.